

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

Divisio Excommunicationis in latam, & ferendam, Cap. I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

LIBER DECIMUS,
DE
CENSURIS,
ET
IRREGULARITATE:
MONITIO AD LECTOREM.

Quoniam ea, quæ disputanda essent de Excommunicatione, Suspensione, & Interdicto, omnibus sunt obvia, & passim legi apud Doctores possunt, ego, tum ne meri exscriptoris notam incurram, tum ne meis Lectoribus, vulgaria ipsis apponendo, tædiū sim, selectas dumtaxat aliquas quæstiones, & sanè præ cæteris utiliores, de triplici hoc argumento in sequentem modum hic propono. De Irregularitate integrè agam.

TRACTATUS PRIMVS.
SELECTA
DE

EXCOMMUNICATIONE

CAPUT PRIMUM.

Divisio Excommunicationis in latam, & ferendam.

EXCOMMUNICATIO lata sententia est, quando Lex, vel Prælati aliquid ita prohibet, ut qui secus fecerit, statim eo ipso, seu ut etiam loquimur, ipso facto, vel ipso Jure incidat in Excommunicationem; nam idè a in Sacro Textu dicitur Excommunicatio trahere seculam suam executionem. Excommunicatio ferenda, quam etiam appellamus commi-

natoriam, est, quando Lex, vel Superior aliquid ita prohibet, ut qui secus fecerit, non statim incidat in Excommunicationem, sed postquam constiterit eum transgressum fuisse ejusmodi Legem, vel Præceptum, & Judex, præcedente Monitione, protulerit contra ipsum sententiam Excommunicationis: Qui ergo delinquit contra priorem modum, ut Excommunicatum in utroque foro se gerat statim: quia statim, patrato delicto, in Excommunicationem incidit; qui vero contra posteriorem, non ita, quia nondum est Excommunicatus, donec Judex sententiam dictam proferat.

2. An verò sicuti Excommunicatio lata præcepto

A

præcepto

Tamburinus de Sacramentis.

a In opus-
cul. de Sa-
crific. Mis-
sa l. 2. c. 5.
§ 2. n. 4.

præcepto addita signum est, eiusmodi præceptum obligare sub mortali, ita etiam, quando additur Excommunicatio ferenda, diximus alibi.

3. Duo hic operæ pretium est advertere Primo, quod dictum est de Excommunicatione latae sententiæ, puta, eam habere secum suam excusationem, verum esse, etiam in Suspensione, Interdicto, & Irregularitate: quando in his apponuntur illæ clausulæ, ipso facto, vel ipso iure, vel quid simile, indicans, eiusmodi poenas non esse ferendas, sed latas; statim enim (ut dictum est de excommunicatione) sine aliquo Iudicis ministerio incuruntur. At quando eadem dictæ clausulæ apponuntur in alijs poenis v. g. *Qui hoc delictum paraverit, qui non obediverit, &c. ipso facto incidat in poenam privationis vocis activæ, & passivæ, in poenam confiscationis bonorum, in poenam depositionis officii, &c.* non statim eiusmodi poenæ incuruntur, sed requiritur mandatum, seu sententiæ Iudicis declarantis, commissum fuisse delictum, qua declaratione prævia, & non antea, delinquens poenis illis erit actu subiectus.

b Th. Hurt.
p. 2 fo 57.
Vide etiam
Verric. fol.
134. n. 2.

c Bald. cit.
à Th. Hur.
lo. cit. &
Sam. de o.
lect. d. 7.
contr. 4. tr.
2.

4. Immo idem erit ex Tho. & Hurtado, (licet e alijs negent,) etiam si addatur fortior clausula; sic verbi gratia. *Ne quis hoc delictum committat sub poena privationis vocis activæ, &c. ipso iure sine ulla prævia declaratione;* nam etiam tunc requiritur sententiæ declaratoria delicti committi. Quod si expressè aliud superaddatur sic: *Sine ulla prævia declaratione delicti tunc non est mitum, statim incurri poenam,* quia in tanta expressione voluntatis Superioris non datur aditus præsumendi, aliam Iudicis declarationem esse expectandam.

d Sanc. l.
9. de matr.
d. 30. c. 1.
adde Sua-
rez de cens.
d. 3. sect. 3.
Col. 5. de le-
gibus ca. 5.
& Sam. l. c.
in. 7. & 8.
numeros.

5. Si quæras rationem disparitatis, cur in his poenis requiratur dicta declaratio; non vero in Excommunicatione, suspensione, &c.

Respondet Sanc. d se nullam invenire, nisi usum antiquissimum Ecclesiæ sic usurpantis.

6. Adverte Secundo, difficile aliquando esse dignoscere, an in aliqua lege Excommunicatio, vel qualibet alia Censura sit lata, an sit ferenda. Nam licet interdum, quando clara sunt verba, plane discernatur, sapissimè tamen incidimus in ambigua; de qua

re Tiraquellus a latissimè. Tunc ergo notentur tres sequentes regulæ.

7. Prima regula, quando ex contextu verborum lex requirit actionem alterius, qui executioni mandet poenam, tunc poena est ferenda, quando autem non requirit eam actionem, sed lex immediate poenam infligit, & exequitur, tunc poena est lata; & quia, quando ferens censuram utitur præfenti, vel præterito tempore, nullam restrictionem faciens, non requirit regulariter actionem, seu ministerium alterius, ideo regulariter erit tunc lata sententiæ; quando vero utitur futuro, nullam restrictionem faciens, quia importare facile potest alterius ministerium, ideo tunc erit ferenda.

8. Secunda regula. Quoniam non sunt certæ verborum formulæ, quibus excommunicatio ferri solet, totaque sententiæ Excommunicationis dependet ab intentione illam ferentis, si is se declarat, vel ex alijs circumstantijs clarè colligatur, Excommunicationem esse latam, vel ferendam, talis omnimò est iudicanda.

9. Dixi (clarè) nam secus nulla feretur Excommunicatio; unde rectè Sayrus b notat in his formulis. Fero in te Ecclesiasticæ Censuræ sententiæ. Fero te mucrone Christi, vel mucrone Ecclesiastico? Indignationem Dei, vel Sancti Petri, vel nostram incurrat, Præcipio in virtute Sanctæ Obedientiæ. Sub interminatione maledictionis maledico te, &c. in his, inquam, & similibus, esto peccetur ab eo, qui non obedit, non tamen incurritur ulla excommunicatio, nec ulla censura, quia in prioribus duabus formulis non determinatur, quæ censura, in cæteris nulla clarè imponitur Excommunicatio, vel censura.

10. Tertia Regula. Quando res est dubia, tunc juxta regulam decimanquintam Juris *Odia restringi, & favores convenit ampliari,* pronuntiare debemus, poenam, seu excommunicationem esse ferendam, non vero latam. Si dicat verbi gratia lex *Id ne fiat sub poena excommunicationis,* dubitamus, an intelligenda sit sub poena ferenda, an sub lata, tunc ergo restringamus, dicamusque intelligi solum debere de ferenda.

11. Sed adhuc via serupea est; nondum enim expedite cognoscere ex allatis sic universa.

adducit,
a Tiraquellus
in l. si quis
quamvis
revertatur
dis. dicitur
V. Reverentur.

b Sayrus
c. de cens.
c. n. m. 15.
§ 10.

verfaliter regulis. poffum, ferenda ne fit, an lata Excommunicatio. Afferamus igitur ipfas peculiarias formulas in modum fequentem: & notentur diligentiffime verba, parum enim immutata ex una fignificatione in alteram facillime tranfiremus.

*Certa Formula Excommunicatio-
nislata.*

12. Te Excommunico, vel excommunicamus. Sententiam Excommunicationis contra te promulgamus, feu proferimus. Excommunicationis fententia te ligo. Excommunicationis mucrone te percuto. Præcido te ab Ecclefia. Extra Ecclefiam te rejicio. Ita a Sayrus. A Sacris, humanifque te removeo; itaq; b Bauni de Cen. tr. 1.1. 1.1. q. 17. Bauni.

23. Priyamus illum omni communionem, nulla alia expectata fententia, aut declaratione, vel ministerio Judicis, autoritate noftra, ex vi hujus legis. Ita c Bauni.

14. Te anathematizo, feu anathematizamus. Sayrus. d

15. Decernimus, &c. te innodantes excommunicationis vinculo. Sayrus. e

16. Præcipimus fub pœna, aut fub intermissione Excommunicationis latæ fententia, vel ipfo facto, vel ipfo jure, vel ftatim incurtendæ. Sayrus f. ipfo facto fit extra Ecclefiam Bauni g De illo ftatim vide mox nu. 143.

17. Excommunicetur, feu omni communionem privetur Excommunicatione, feu per Excommunicationem latæ fententiæ. Habeatur pro Excommunicato; Sayrus. h

De formula, excommunicetur, quando nihil aliud additur vide nu. 23.

18. Excommunicationi fubjaceat, vel fubdatur. In Excommunicationem incidat. Excommunicationem incurrat. Sayrus. i

Sicut in cæteris alijs formulis, fic in prefentibus femper fatemur k fi fit aliqua alia vox, vel circumftantia, quæ ex fubjecta materia reftringat ad Excommunicationem ferendam. tunc non fignificari latam: & certè in formulis hujus numeri nihil eſt, quod reftringat.

19. Noveris, te excommunicationi fubjacere. Decernimus, te Excommunicationi fubjacere. Statim noveris, te eſſe excommunicatum. Sayrus. l

20. Maneat excommunicatus. Cenfetur, vel habeatur excommunicatus; vel pro excommunicato. Sicut Excommunicatus vitetur Sayrus. a

21. Excommunicatus fit, Excommunicationis fententia fit innodatus, Excommunicatus exiſtat. Sayrus. b

Quidquid dicat c Navarvus putans (Excommunicatus fit) eſſe futurum Optativi modi, atque adeo continere Excommunicationem ferendam. Quidquid, inquam, dicat, Nam verbum (sum, es, eſt.) additum præterito præteritum fignificat; ſicuti additum futuro futurum, feu (ut loquitur Comitulus d ex Nigidio Grammatico) præterito adnexum, vel futuro trahitur ad præteritum, vel futurum. Et ſandè nemo in ſimilibus pœnis, quas ex imperio infligit Superior, cordate dicet, idem eſſe, fit excommunicatus, atque Viniſit excommunicatus: nam verus ſenſus eſt Imperativi modi ſic: eſto excommunicatus, vel, ſi jam excommunicatus.

22. Anathema fit: nam licet hac formula olim, niſi fignificaret aliud. quam execrabile, & ſeparatum in genere, tamen e ab Ecclefia uſurpatur pro peculiari Cenſura Excommunicationis lata ſententia, ut clarè colligitur ex fine eiufdem Ecclefia violentiè damnare ſeparatione ab Ecclefia eos. quos ſic damnat.

23. Qui hoc fecerit, excommunicatur Bonacina. f

24. Qui hoc fecerit, eſt, vel fit, vel erit excommunicatus. Comitulus g ob doctrinam datam modo nu. 21.

25. Noſceas, te excommunicatum, Excommunicationis ſe muerone noverit percullum. Scias, te excommunicatum; Te excommunicari. Doctores citati.

26. Declaramus, qui hoc fecerit, eſſe excommunicatum. Declara, vel denuntia, illum eſſe excommunicatum. Avila. h

27. Denuntiamus, dicimus, definimus, qui hoc fecerit, eſſe Excommunicatum. Comitulus. i

28. Prædicta formula fignificant Excommunicationem latam, cum monitione tamen data numero 18.

*Certa Formula Excommunicatio-
nis ferenda.*

29. Præcipio hoc, prohibeo illud fub pœ-

a Sayr. ib.

b Sayr. l. e.

c Navar. in man. c. 27. nu. 12.

d Comit. in Reſp. mor. l. 6. q. 24.

e Sayrus l. c. Suar. de Cenſ. d. 3 ſe. 3.

f Bonac. de Cenſ. d. 1. q. 1. du. 1. n. 6.

g Comit. l. 6.

h Avila de Cenſ. p. 2. c. 2. dub. 2.

i Comit. l. 6.

na Excommunicationis. Sub interminatione Excommunicationis, aut anathematis, sub excommunicationis interpositione, sub anathemate. *Sayrus a nam in his, licet actus percipiendi sit de presenti, non tamen actus excommunicandi. Auila, b*

a *Sayrus l. c.* *b* *Auila l. c.* 30. Excommunicetis eum, qui hoc fecerit. Qui hoc fecerit, erit excommunicandus, vel Excommunicabitur. *Sayrus, c*

c *Sayrus l. c.* *d* *Auila d*

31 Nota, verbum futuri temporis per aliquos, *Asi fuerit geminatum, inducere excommunicationem late sententia. Sed negat meritò Comitolus, e quia sive unum, sive iteratum futurum, non exit à futuro, quare, si sic dicat Superior. Excommunicabitur, Irritabitur, Cessabitur electio, Irritatio non est lata, sed*

34 sequens ferenda

Tiraqu, l

sup ait. 32 Excommunicetur, Communione privetur, Excommunicationis vinculo innodetur. *Sayrus f Auila, g, Imperativus enim modus (aut Comitulus citatus) ex se futurum respicit, nisi, per aliquod participium præteritum, ad aliud advocetur, ut num. 21, dictum est.*

g *Sayrus l. c.* 33. Advertunt item Bonacina, *et Bauni, o per hoc Imperativum Excommunicetur, vel simile, significari Excommunicationem ferendam, quando hoc Imperativum continet præceptum Iudici impositum, ut ferat excommunicationem, quo pacto locutio directa est ad ipsum Iudicem; quale est, si Pontifex dicat Iudici Excommunica illum, si hoc non fecerit, seu Excommunicetur ille à te, si hoc non fecerit. At, si ipse Superior, vel Lex insendat imponere Excommunicationem, et propterea locutio dirigatur ad ipsum delinquentem, erit lata; ut, si feratur sic excommunicatio. Excommunicetis, &c. Tunc enim, cognita illa Superioris intentione, sensus est, Excommunicetis à me. Quo pacto ministerium alterius non requiritur. Si de hac Castrop. intentione non constet, jam diximus num. 10. debere intelligi benigniorem partem, id est, Excommunicationem esse ferendam*

DD cit. 34. Qui hoc fecerit in Excommunicationem comminatoriam incurrat. Noverit, se in Excommunicationem incursum, Sciat, se esse Excommunicandum. *Doctores citati, l*

m *Lessana in*

ma; n. 98. 35. Licetum sit vobis, Excommunicationis sententiam contra illos promulgare *Lessana in Prae. n. 98.* Sicut Excommunicatus vitetur, quia, (in-

quit Abbas a) similitudo Excommunicationis non est Excommunicatio. *a*

36. Sub anathemate, sub Excommunicatione prohibere curetis. Si quis praere contemnat, eum Excommunicationi subdatis. *Bauni b*

37. Hac ergo, si sic pronuntietur, ferendam important Excommunicationem, non latam, sive à legibus pronuntietur, sive à Iudice, ut notat e Auila cum Sylvestro contra H. Stiensem. *Applia tamen semper monitionem datam numero decimo octavo.* *b*

Bauni l.

c *Auila d*

Consp. 2. d. 2.

Dubia Formula Excommunicationis lata, vel ferenda.

38. Nullus Petro communicet. Nullus ei communicet, donec satisfactione præmissa absolvatur.

Haec dua formula continet quidem sententiam latam, quia sunt sub modo Imperativo, & locutio non dirigitur ad Iudicem, sed ad ipsum delinquentem iuxta dicta numero 33. It, quod etiam ostendit illud. (donec absolvatur.) Si enim debet absolvi, jam incidit in Excommunicationem; sed apud Sayrum d dubitatur, an contineant sententiam Excommunicationis majoris Ratio dubitandi est, quia Excommunicatio major privatur Fideles communicatione hominum, & Sacrorum: at per has formulas privatur Petrus sola hominum communicatione, atque adeo videtur incurvere solum Excommunicationem minorem, quae, ut supra vidimus, est pars majoris.

39. Mibi videtur per hac verba, nec majorem, nec minorem Excommunicationem intelligi, quia tum major, tum minor habet alios effectus præter privationem communicationis hominum, quae sola in his verbis insigitur, & ex alia parte, cum simus in odiosis, verba non sunt extendenda Per has ergo formulas, non Excommunicatio major, vel minor, sed solum talis determinata poena privationis dictae communicationis duntaxat insigitur ex mea sententia.

40. Habeo te pro excommunicato. Significat ferendam sententiam si à Iudice sic dicatur: At, si à iure aut in Excommunicatione conditionali, quales sunt omnes, quae dantur cum monitione Canonica, aut propter peccata futura, significabit latam; ita Sayrus. *e*

41. Verum ego ambigo de hac doctrina; quare enim à Sayro, cur ibidem sua numero 10. (ut 17. Sylvestro

nos retulimus paulo ante nostrum numerum 20.) dixit. Habeatur pro Excommunicato, esse absolute Excommunicationem latam; cum idem prorsus sit, vel valde aequipollens cum hac formula. Habeo te pro excommunicato. Non igitur ipsi assentior, nam puto, utramque formulam semper esse significare Excommunicationem latam. Ex se, dico, nam, si addatur aliqua monitio ante a facienda, vel quid simile requirens Iudicis ministerium, tunc non est mirum, quod significet ferendam, quia id Regula generalis dicta n. 7. satis persuaadet.

42. Per sequentes formulas, Qui hoc fecerit, Excommunicationi subjacebit, subdetur, subjicietur, in Excommunicationem incurret, incidet, latam Excommunicationem significari, videtur docere Comitulus, a Ego animadverto, ipsum confundere illud subjaceat, subdatur, subjiciatur Excommunicationi (quæ certè sunt signa latae sententiæ,) ut vidimus numero 18. cum subjacebit, subdetur, subjicietur, &c. quæ cum respiciant futurum tempus, videntur esse signa Excommunicationis ferenda.

43. Has particulas Subito, statim, confestim, continuo, in continenti, è vestigio, repente, sine mora, incurstanter, indilate, immediate, mox; (quibus addit Bonacina, b penitus, omnino;) cum omne temporis intervallum excludant, latam sententiam significare, ait idem Bonacina ibidem.

44. Sed cerè id nimis confusè pronuntiavit. Distinctius ergo Comitulus e ex Tiraquello d distinguendum esse monet: quando enim apparet, sententiam, vel legem Excommunicationis per illas particulas precipere velle cunctationem pæne, nec relinquere locum novæ sententiæ, seu ministerio Iudicis, est lata, ut, si dicat, Statim, confestim, &c. noverit se incursum, seu subiturum Excommunicationem, qua certè formula, si careret illis particulis, esset Excommunicationis ferenda ut vidimus nu. 34. Quando autem ita tollit tarditatem, ut tamen relinquat, seu ostendat novum hominis ministerium, est ferenda, ut si dicat, statim, confestim, etiam Excommunicandus, noverit se statim Excommunicandum, Nam propterea illam formulam, Percipio sub pœna Excommunicationis statim incurrendæ, diximus nu. 16. denotare Excommunicationem latam: quia, pœnam Excommunicationis statim esse incurrendam, est de præsentibus in illam incidere, nec opus esse ullo Iudicis ministerio.

45. Removeatur, abiciatur, expellatur, privetur omni Communicatione Fidelium, Non pauci a latam Excommunicationem putant, At, Removeatis, expellatis, privetis cum omni Communicatione, esse ferendam. Ratio est (inquunt) quia hic requiritur ministerium ejus, qui removeat, ibi non item

46. Sed mihi videtur, etiam ibi (nisi aliud ex circumstantiis clarè colligatur) requiri ministerium ejus, à quo quis removeatur, juxta dicta num. 33. Immo Felinus b habet, etiam si dicat Superior, statim, confestim removeatur, requiri ministerium Iudicis, atque adeo esse Excommunicationem ferendam; siquidem illæ particule solum hic accendunt, & accelerant executionem, non faciunt. Atque ad sic sentendam propendet tandem Tiraquellus, e si attente legatur, idemque confirmant ea, quæ dixi numero 33. cit.

a apud Tiraquel. l. 6.

b Felin. al. latus à Tiraqu. l. 6. n. 175.

c Tiraqu. l. 6. præferim à nu. 171.

CAPUT II.

Metus gravis quid operetur in Excommunicatione?

§. I.

An excuset ab ejus incursum?

OMNINÒ hic recolendum est, Quid sit metus gravis cadens in constantem virum, Quid incussus vel non incussus ad extorquendam actionem aliquam, Quid justus, & injustus, & similia, quæ latè Sanchez, d & ego collegi breviter alibi. e

d Sanc. lib. 4. matr. à d. 1.

2. Quibus in memoriam revocatis, dico metum gravem, quo scilicet timetur grave damnum sive in vita, sive in fama, sive in rebus, qui, modo ibidem dicto, excusat hominem à peccato mortali, ob transgressionem præcepti Ecclesiastici, quod non obligat cum tanti mali periculo. Dico, inquam, excusare etiam ab excommunicatione, quæ ex dispositione Ecclesiæ ejusmodi transgressionis adnexa est. Dixi (grave damnum) nam leve, nec à præcepto excusat, nec à Censuris. g Quare, si quis fugiens à satellitibus, à quibus timet mortem, vel mala gravia ingrediatur in Monasterium, v. g. Monialium, non incurret in Excommunicationem: & pari modo, si adesset Excommunicatio, ne quis v. g. Clericus arma portet,

e Lib. 1. in Decal. c. 1. à §. 2.

f Bonacin. de Cens. d. 1. g. 2. p. 3. & communiter cum DD. ab eodem tit. & cum DD. citatis à Leandro de Cens. d. 9. à q. 25.

A 3

fi is